

МЦПД

Міжнародний
Центр
Перспективних
Досліджень

01001, Україна, м. Київ, вул. Бориса Грінченка, 4, офіс 3.
Тел. (044) 279-88-23 | office@icps.kiev.ua | www.icps.com.ua

Inside Ukraine

10 жовтня 2014 року
№32

Зміст

Державні рішення	1
Чотири гарячі точки на карті Донбасу	1
Шанси на покарання правоохоронців, винних у злочинах на Майдані, тануть	3
Економічна ситуація	5
Світовий банк вчергове погіршив прогноз ВВП України	5
НБУ ввів індикативний курс валют	6
Світло у кінці російсько-українського газового тунелю	7
Політична конкуренція	10
Ідентичність програм Петра Порошенка на президентських і парламентських виборах	10
Радикальна партія: на виборах забагато популізму не буває	11
«Батьківщина» пропонує вести переговори з Росією з позиції сили	12
Головний акцент «Громадянської позиції» — безпека	12
Програма проурядового «Народного фронту» — одна з найбільш реалістичних ...	13
Економічні акценти програми «Сильної України»	13

Державні рішення

Затримка у делімітації буферної зони на Донбасі призведе до збільшення жертв і спроб сепаратистів захопити нові території. Бойовики продовжують активні дії проти українських військ у донецькому аеропорту, поблизу Дебальцевого, Щастя та Маріуполя. Ці чотири точки мають важливе стратегічне значення для самопроголошених ЛНР і ДНР, тому що дозволять створити цілісну транспортну інфраструктуру та забезпечити ці території електроенергією та допомогою з Росії.

За сім місяців українській Феміді не вдалося покарати винних у злочинах на Майдані. З трьох затриманих беркутівців, яких звинувачують у вбивстві 39 активістів у лютому 2014 року, одного було звільнено під домашній арешт, що дозволило йому невдовзі втекти. Відсутність покарання за злочини проти Майдану та вибірковість українського правосуддя стануть факторами, які посилюватимуть напругу в суспільстві та невдоволення діями влади.

Чотири гарячі точки на карті Донбасу

Незважаючи на перемир'я, найгарячішими точками на Донбасі залишається донецький аеропорт, Дебальцеве, Щастя та територія навколо Маріуполя. Кожне з цих міст має стратегічне значення для функціонування так званих сепаратистських республік, а тому проросійські бойовики не припиняють спроби їх захопити.

Донецький аеропорт знаходиться у міській смузі Донецька, а тому присутність тут українських військових і можливість отримувати підкріплення із сусідньої Авдіївки, яка теж знаходиться під контролем української армії, сковують дії проросійських бойовиків. Крім

Українські війська в донецькому аеропорту сковують дії сепаратистів на північному напрямку

того, цей факт ускладнює делімітацію буферної зони, яка є одним з пунктів мінських домовленостей. Оскільки Донецьк знаходиться на лінії фронту, відповідно до домовленостей, бойовикам потрібно буде вивести все важке озброєння за 15 км, тобто за межі міста.

За свідченнями РНБО, летовище ще можна використовувати для посадки вантажних літаків. У випадку захоплення цього об'єкту бойовики зможуть налагодити повітряний коридор з Росією і приймати російські літаки з озброєнням і підкріпленням, що значно пришвидшить логістичне забезпечення сепаратистів. Водночас, цьому сценарію можна протидіяти, підірвавши злітну смугу при відступі українських військ, як це було зроблено у свій час у луганському аеропорту.

Утримання українськими військами донецького аеропорту має величезне символічне значення. Для перемоги у війні надзвичайно важливою є героїчна складова. В українській масовій свідомості захисники аеропорту перетворилися на незламних борців за свою землю, що водночас стає об'єднавчою ідеєю для українців і сильно підживляє бойовий дух проросійських сепаратистів. Не дарма, останні назвали українських військових в аеропорту «кіборгами».

Героїзм захисників аеропорту піднімає бойовий дух всієї країни

Дебальцеве є важливим залізничним вузлом на межі Донецької і Луганської областей. При нинішньому розкладі сил на Донбасі надзвичайно важливо, щоб воно не потрапило в руки сепаратистів. Це дасть їм функціонуючу залізничну систему, створить єдину транспортну інфраструктуру між ЛНР і ДНР та з'єднає Донецьк з Росією. Залізницею зручніше вивозити великі обсяги вантажів з регіону, наприклад, вугілля, та постачати озброєння та гуманітарну допомогу, яка буде життєво необхідною для виживання окупованих територій у зимовий період. Важливість Дебальцевого пояснює, чому це місто не підпало під необхідність «вирівнювання лінії фронту», яким РНБО пояснило відступ українських військ по інших напрямках за час перемир'я.

У місті Щастя знаходиться Луганська ТЕС, яка забезпечує електроенергією 92% Луганської області. Відсутність електропостачання в зимовий період ускладнить сепаратистам завдання стримувати соціальну напругу на підконтрольних територіях. Однак цілком імовірно, що офіційний Київ не піде на відключення електроенергії у районах, контрольованих сепаратистами, як не пішов на це і у випадку з Кримом.

Електростанція у Щасті забезпечує енергією практично всю Луганську область

Бойовики продовжують активні дії на маріупольському напрямку, оскільки Маріуполь є найбільшим вантажним портом на Азовському морі та справжніми «морськими воротами» для Донбасу. Наприкінці серпня 2014 року один з лідерів сепаратистів Олег Царьов заявляв, що для бойовиків Маріуполь цікавий ще і своїми

складами зерна, яке знаходиться на припортових елеваторах і може вирішити питання продовольчого забезпечення так званих республік у зимовий період. Крім того, Маріуполь є одним з найбільших промислових центрів Донбасу, який має діючий аеропорт і знаходиться на міжнародній трасі Ростов-на-Дону–Одеса.

Хоча Крим і зараз залишається залежним від материкової України у питаннях постачання електроенергії, води та продуктів харчування, у результаті окупації півострова Росія отримала адміністративну одиницю з самодостатньою транспортною інфраструктурою: залізницею, аеропортом, численними морськими портами. Райони Донбасу, які підконтрольні сепаратистам на даний момент, цих переваг не мають, а тому залишаються територією, а не адміністративним утворенням. Створити власну інфраструктуру бойовикам не вдасться, оскільки це потребує величезних коштів і повного припинення бойових дій. Саме тому вони не припиняють атак на Дебальцеве, Щастя, донецький аеропорт і Маріуполь.

Райони Донбасу, підконтрольні сепаратистам, не мають самодостатньої інфраструктури

З 4 жовтня 2014 року розпочала свою роботу міжнародна місія з делімітації кордонів буферної зони на Донбасі. Величезним недоліком Мінського протоколу від 5 вересня та Меморандуму від 19 вересня стала відсутність чіткого переліку населених пунктів, які знаходяться під контролем сепаратистів. Таким чином, завдяки підтримці підрозділів російської армії бойовикам за місяць з 5 вересня по 5 жовтня 2014 року вдалося значно розширити підконтрольні території.

Останнім часом в українській сторони все більше питань викликає незаангажованість місії ОБСЄ при врегулюванні ситуації на Донбасі. Водночас саме ОБСЄ відіграватиме ключову роль при створенні буферної зони безпеки в регіоні. Затягування процесу делімітації цієї зони призводить до все нових жертв, оскільки бойовики продовжують обстрілювати позиції українських військових у намаганні збільшити територію так званих ДНР і ЛНР.

Затягування процесу делімітації буферної зони збільшить кількість жертв

Шанси на покарання правоохоронців, винних у злочинах на Майдані, тануть

Напруга між силовиками та громадськими активістами, яка під час Євромайдану вилилася у жорстоке протистояння, нікуди не зникла, перейшовши у більш латентну форму. Не притягнення до відповідальності хоча б обмеженої кількості правоохоронців, винних у злочинах проти активістів, веде до посилення суспільного невдоволення.

Напруга між силовиками та громадськими активістами перейшла у латентну форму

Відсутність реакції Петра Порошенка, Віталія Яреми й Арсена Авакова на критику з цього питання наштовхує на думку, що після Майдану нічого не змінилося, а уряд не зацікавлений у справедливому покаранні міліціонерів, прокурорів і суддів. Лише Валентин Наливайченко, голова СБУ, спробував загасити полум'я суспільного роздратування заявами про арешт чотирьох офіцерів СБУ, причетних до розстрілів на Майдані. У той же час Генпрокуратура поспішила заявити, що не володіє подібною інформацією.

Розслідування злочинів правоохоронців на Майдані мало стати тестом для нової влади. Оскільки абсолютна більшість осіб, яких слідство вважає винними у цих злочинах, unikнули покарання, це свідчить про те, що тест не було пройдено.

Ще на початку квітня цього року МВС, Генпрокуратура та СБУ відзвітувалися громадськості, що затримано троє співробітників «Беркуту», причетних до розстрілів на Майдані. Один з трьох затриманих — командир роти «Беркуту» Дмитро Садовник. 19 вересня 2014 року суддя Печерського суду Світлана Волкова замінила правоохоронцю, якому інкримінують вбивство 39 протестувальників, запобіжний захід на домашній арешт. У результаті 3 жовтня 2014 року Дмитро Садовник зник. Тепер справу порушено проти самої судді.

За словами Геннадія Москаля, голови парламентської тимчасової слідчої комісії, ще навесні

цього року 62 працівникам київського «Беркуту» на чолі з командиром полку Сергієм Кусюком вдалося втекти в Росію. Ордер на затримання Сергія Кусюка було видано лише через два місяці після розстрілу активістів на Інститутській.

Через зволікання нової влади більшості підозрюваних у злочинах на Майдані вдалося втекти

З іншого боку, двох бійців батальйону «Айдар», які привезли у Київ затриманого «заступника міністра охорони здоров'я ЛНР» Павла Малиша, було заарештовано у той же день, 4 жовтня. Їм інкримінують викрадення людини, хоча, за словами керівництва підрозділу, їхні дії були узгоджені з управлінням СБУ у Луганській області. Показово, що суд над бійцями відбувався вночі, а відносна м'якість запобіжного заходу пояснюється суспільним резонансом, який викликав цей випадок.

Непокараними також залишаються десятки депутатів і чиновників, які були напряму пов'язані з розпалюванням сепаратизму на Донбасі. Вибірковість українського правосуддя, яке несправедливо звільняє одних і заарештовує інших, посилюватиме невдоволення суспільства бездіяльністю влади.

Правоохоронні органи прийшли до висновку, що порушення, пов'язані з Євромайданом, були вчинені злочинним угрупованням на чолі з Віктором Януковичем і керівниками силових структур, які зараз переховуються в Росії. Причетність рядових виконавців важко довести через відсутність матеріальних доказів, які були знищені колишніми співробітниками міліції та СБУ. Це створює зручний для нинішньої влади прецедент, коли розслідування вважається завершеним, а покарати винних неможливо.

При цьому урядовці забувають, що справи проти майданців порушували десятки суддів за поданнями сотень прокурорів, а до побиття

громадських активістів і фальшування справ проти них причетні не лише 63 беркутівця, яким вдалося втекти, а тисячі правоохоронців. Закон про люстрацію, відповідно до якого зазначені особи не зможуть займати державні посади протягом 5–10 років, не забезпечить справедливого покарання цим людям. Суспільство вимагає показового покарання хоча б кількох десятків осіб, причетних до найбільш одіозних випадків, у яких ще можна знайти винуватців:

побиття студентів 30 листопада 2013 року, порушення прокуратурою справ проти майданців, побиття людей на Банковій 1 грудня 2013 року тощо. Без подібного покарання довіра населення до державних інститутів влади буде тільки зменшуватися.

Закон про люстрацію не забезпечує справедливого покарання винним у злочинах на Майдані

Економічна ситуація

Експерти Світового банку в черговий раз погіршили прогноз ВВП. Згідно з новим прогнозом, цього року ВВП України скоротиться на 8%, а наступного — на 1%. Зростання української економіки слід чекати лише в 2016 року. Також експерти СБ вказали своє бачення пріоритетності очікуваних реформ. Подібні рекомендації з боку зовнішніх експертів опосередковано свідчать про відсутність чіткої системи і загального розуміння в питанні проведення реформ в українській владі.

Політика НБУ зазнає значної критики як з боку гравців банківського ринку, так і з боку експертного середовища, особливо в питанні регулювання валютного ринку. Банки практично призупинили продаж готівкової валюти, паралельно активно розвивається чорний валют-

ний ринок. У такій ситуації керівництво НБУ намагається взяти під контроль ситуацію на валютному ринку, використовуючи неоднозначні адміністративні заходи. Серед суттєвих змін на валютному ринку — введення індикативного валютного ринку, який фактично означає тимчасову відмову від гнучкого валютного курсоутворення.

Трьохстороння зустріч у форматі Україна-ЄС-Росія щодо газового питання знову відкладається. Враховуючи ускладнення зовнішньої та внутрішньої ситуації навколо російського паливно-енергетичного комплексу позиція «Газпрому» в переговорному процесі пом'якшала. Ініціативи українського уряду щодо перегляду транзитного контракту з «Газпромом» та фіксованої ціни на газ є реальними для досягнення.

Світовий банк вчергове погіршив прогноз ВВП України

Основна причина погіршення прогнозу Світового банку (власне як і причина перегляду прогнозу від МВФ, який відбувся дещо раніше)

Основна причина погіршення прогнозу — війна на Сході

— війна на Сході України. Війна призводить до ослаблення економіки, падіння добробуту населення, падіння промислового виробництва та надмірного навантаження на держбюджет, що пов'язано з необхідністю фінансувати військові

видатки. Також в умовах війни суттєво скоротився обсяг іноземних інвестицій. А без суттєвих інвестицій швидке зростання економіки неможливе.

У Світовому банку вважають, що позитивні зміни в економіці можуть початися із другої половини наступного року. При цьому експерти вважають, що відновити динаміку можна не тільки за умови завершення конфлікту на Донбасі, але й за умови рішучих структурних реформ від уряду та відновлення позитивної динаміки інвестицій. У протилежному випадку динаміка ВВП продовжить свою негативну тенденцію.

Структурні реформи є вкрай важливими для України саме зараз через те, що вони дають можливість ефективного використання ресурсів, які тепер суттєво обмежені.

Також експерти Світового банку уточнили раніше оприлюднений перелік найбільш нагальних змін, яких потребує українська економіка.

Окрема проблема, яка хоч і не пов'язана із кризою на Сході країни, але довгий час негативно відбивається на економіці — ситуація навколо «Нафтогазу». В першу чергу мова йде про фінансові пробле-

Реорганізація «Нафтогазу» є першочерговим завданням уряду

ми компанії, які створюють додатковий тягар для бюджету і вже зараз вимагають невідкладних рішень. Навіть значне збільшення тарифів для населення не дозволило повністю вирішити цю проблему, оскільки девальвація практично перекрыла цей ефект. У зв'язку з цим реорганізація «Нафтогазу» є одним з першочергових завдань, які повинен вирішити уряд.

Також переглянути прогноз динаміки ВВП був змушений НБУ. На думку його керівника Валерії Гонтаревої, падіння ВВП України в 2014 році складе 8,3%.

Нагадаємо, що на початку вересня свої прогнози щодо економіки України погіршив і МВФ. За розрахунками фонду, якщо бойові дії на Сході України триватимуть до кінця 2014 року, то падіння ВВП за підсумками року становитиме 7,25%. Раніше МВФ очікував падіння на 6,5% у 2014 році. При цьому дефіцит платіжного балансу в 2014 році зросте до \$ 7,5 млрд., а в 2015-му — до \$ 11,5 млрд. Таким чином, Україні до кінця 2015 року буде потрібно не менше \$ 19 млрд. зовнішніх запозичень, щоб покрити потреби у фінансуванні

Існує висока ймовірність, що МВФ невдовзі (до кінця жовтня) знову погіршить свій прогноз та втретє перегляне умови кредитування України.

НБУ ввів індикативний курс валют

Дії НБУ щодо регулювання валютного ринку останнім часом зазнають суттєвої критики. Одне з основних зауважень — відсутність послідовних системних та прозорих дій регулятора в питанні валютного регулювання.

Зі свого боку, керівництво НБУ скаржиться на пресинг та дискредитацію його дій різними зацікавленими сторонами: банками, проти правових дій яких спрямовані заходи регулятора; неплатоспроможними банками; групами, не зацікавленими в реформуванні банківського сектору; та суспільством у цілому, яке поки неготове сприйняти гнучкий валютний курс. НБУ і його керівникові зараз справді доводиться працювати в надзвичайно важких умовах, намагаючись

Дії НБУ у питанні валютного регулювання — непослідовні

знаходити компроміс між короткостроковими та довгостроковими цілями, фінансовими та політичними факторами, вимогами міжнародних кредиторів і населення, а також враховуючи відсутність реформ у суміжних секторах економіки.

Проте ці проблеми не виправдовують окремі непослідовні дії регулятора на валютному ринку. Ситуація з купівлею долара залишається складною, незважаючи на різноманітні заходи, що проводить НБУ. Більшість банків не продає готівкову валюту, тому фізичним і юридичним особам дуже важко легально купити її по офіційному курсу. В Україні активно розвивається чорний валютний ринок, що характеризується завищеним курсом валюти.

Ситуація з купівлею долара залишається складною

У такій ситуації НБУ намагається втримати контроль над курсом та хоча б частково зняти напругу на валютному ринку, використовуючи для цього різноманітні інструменти.

Серед найбільш неоднозначних — використання жорстких адміністративних заходів, спрямованих на боротьбу з чорним ринком та зловживаннями окремих банків. Використання адміністративних заходів на валютному ринку зазнало чимало критики, проте більшість експертів визнають, що вони були вимушеними, і сподіваються, що зі стабілізацією ситуації ці обмеження будуть зняті. Зокрема, мова йде про введення обмежень на купівлю готівкової валюти.

Важливий аспект — боротьба з гравцями ринку, які займаються відмиванням коштів, є неплатоспроможними та штучно розкачують валютний ринок.

Наприклад, деякі банки домовляються про продаж або купівлю валюти на міжбанку за одним курсом, а оформляють угоду в системі підтвердження — за іншим. Також відомі випадки, коли сторони укладають фіктивні угоди з обміну однієї іноземної валюти на іншу і навпаки. Крім того, деякі банки, продаючи іноземну валюту, додатково вимагають від банків-покупців заплатити комісію, що збільшує витрати покупця, внаслідок чого реальний курс продажу іноземної валюти значно підвищується. З метою попередження подібних дій регулятор заявив, що надалі буде відкликати ліцензії на валютні операції у порушників. Також НБУ був змушений відлучити декілька банків від участі в валютних аукціонах за маніпулятивні дії.

Протягом останнього часу з банківської системи був виведений «Прайм Банк», який займався відмиванням грошей; до цього — «Грін Банк», «АктаБанк» і «Фінростбанк». Виведен-

ня з ринку неплатоспроможних та непрозорих банків — важливе досягнення НБУ, яке сприятиме оздоровленню банківської системи..

Також активізувалися дії НБУ з проведення валютних аукціонів, спрямованих на задоволення значного попиту на валюту. При цьому НБУ планує штрафувати банки за ухиляння від продажу отриманої на аукціонах валюти в касах.

Одна з найбільш радикальних новацій НБУ — введення і щоденна публікація індикативного курсу валют, що є тимчасовим заходом до стабілізації валютного ринку. Такий курс — орієнтир, який банки можуть враховувати при здійсненні операцій на міжбанківському валютному ринку України. Таке нововведення фактично означає повернення до фіксованого курсу, але при цьому не порушує домовленості з МВФ про гнучку гривню. Гарантією того, що учасники ринку орієнтуватимуться на цей курс, є адміністративні методи регулювання, до яких вдаватиметься НБУ.

Також регулятор був змушений послабити вимоги з проведення деяких валютних операцій, які були введені наприкінці серпня 2014 року. Зокрема, було спрощено порядок здійснення зовнішньоекономічної діяльності виробниками сільськогосподарської продукції, операцій за участю іноземних експортно-кредитних агентств і операцій за акредитивами. Крім того, передбачена можливість здійснення резидентами операцій в іноземній валюті з оплати туристичних, транспортних і комунікаційних послуг, експлуатаційних витрат для транспортних засобів, які виконують рейси за межі України, переказу благодійними організаціями допомоги для оплати лікування фізичних осіб та інших імпорتنих операцій.

Найбільш радикальна новація НБУ — введення індикативного курсу валют

Банки вигдали схеми завищення курсу валют

Світло у кінці російсько-українського газового тунелю

Дата наступного етапу трьохсторонніх газових переговорів у форматі Україна—ЄС—Росія не була встановлена минулого тижня. Зустріч відкладено до 10 жовтня 2014 року.

Одним з чинників перенесення переговорів є наполягання української сторони щодо перегляду транзитних газових контрактів з «Газпромом».

Україна ініціює перегляд відносин з «Газпромом» у відповідності до зобов'язань офіційного Києва за міжнародними договорами, які вже є частиною українського законодавства. По-перше, стороною транзитного контракту з «Газпромом» повинен стати «Укртрансгаз» як оператор ГТС, а не НАК «Нафтогаз України» (Закон про реформування ГТС вступив в силу з 10 вересня 2014 року). По-друге, «Газпром» не може залишатися віртуальним оператором між «Укртрансгазом» та операторами ГТС Словаччини, Угорщини, Польщі та Румунії (міжнародні зобов'язання України як члена Енергетичного співтовариства передбачають, що одна компанія не може бути одночасно виробником, продавцем та транзитером енергоресурсу). По-третє, Україна переводить тарифну політику у відносинах з російським газовим монополістом на європейські стандарти (використання спотових цін на газ як механізму ціноутворення). По-четверте, технічні, юридичні й економічні умови транспортування російського газу територією України не повинні бути дискримінаційними для інших учасників ринку, тобто «Газпром» втратить «особливий» статус у транспортуванні блакитного палива через Україну (вимога Третього енергопакету про лібералізацію енергетичного ринку). Крім того, офіційний Київ запропонував європейським партнерам провести переговори щодо перенесення точки купівлі газу на східний кордон України та підписання договорів на транспортування на пряму з «Укртрансгазом».

Газові ініціативи українського уряду виглядають реалістичними для досягнення на фоні ускладнення зовнішньої та внутрішньої ситуації навколо російського паливно-енергетичного комплексу. Тенденція до падіння

Газові ініціативи українського уряду виглядають реалістичними

цін на нафту на світових ринках одночасно з введеними в дію санкціями щодо російського енергетичного комплексу підривають грошово-кредитну та фінансову систему Росії, виступаючи каталізатором знецінення російської валюти. Заморожені масштабні проекти глибинного буріння у Західному Сибіру та проекти щодо освоєння арктичних покладів сприяють технологічному відставанню РФ. У разі збереження

такої ситуації упродовж року неминучим буде падіння загального нафтовидобутку в Росії. Китай, як потенційний великий партнер, здатний замінити за обсягами споживання російських енергопродуктів ЄС, зайняв вичікувальну позицію та не поспішає вносити аванс за попередніми домовленостями. Президент Білорусі через податкові маневри Росії (зниження експортних зборів на нафту і нафтопродукти, а також збільшення податкового навантаження на видобуток корисних копалин) заявив про перспективу втрати 1 млрд. дол. та пригрозив вийти з Євразійського економічного союзу, якщо Москва не компенсує збитки Мінську. Діяльність російських енергетичних компаній за кордоном опинилась під пильним наглядом контролюючих органів, зокрема румунські правоохоронні органи зупинили роботу одного з НПЗ, що належить «Лукойлу» через звинувачення в ухилянні від сплати податків.

Посилює позиції українського уряду у переговорному процесі з Росією низка сприятливих факторів. Не дивлячись на юридичну дискусію навколо питання реверсу газу до України від східноєвропейських партнерів та тиск Москви на постачальників, Києву упродовж останнього місяця вдалось закачати до газових сховищ близько 1 млрд. куб. м. газу та стабілізувати систему реверсу вуглеводнів. За січень-серпень 2014 року Україна скоротила операції в енергетичній сфері на 15% за рахунок введення заходів енергоефективності. З 1 жовтня розпочалося постачання до України норвезького газу від компанії Statoil в об'ємі 12-15 млн. куб. м. / добу, що дозволить Києву взимку на 25% покрити газовий дефіцит.

Варто прийняти до уваги, що «Газпром» технічно не зможе виконати газові контракти перед Європою у зимовий період без додаткових закупівель газу із українських сховищ. Таким чином, Україна має достатньо козирів у переговорах з Росією та високу вірогідність встановлення компромісної ціни, нижчої за 385 дол. З жовтня прем'єр-міністр Арсеній Яценюк заявив про готовність України підписати тимчасову газову угоду, яка діятиме до 31 березня 2015 року.

Низка сприятливих для України факторів у переговорах з Росією

Навіть у випадку стабільного реверсу від європейських партнерів та поставок норвезького газу Україна матиме дефіцит у 2,5-3 млрд. куб. м. газу взимку. Можливими є два сценарії вирішення проблеми дефіциту. Перший — зупинити на певний час діяльність найбільш енергозатратних промислових підприємств, що загрожує соціальною напругою. Другий —

домовлятися з Росією. Ця тактична поступка дозволить досягти стратегічної мети — лібералізувати вітчизняний енергоринок та закласти основи газової незалежності.

Тактична
поступка Росії
дозволить
досягти
стратегічної мети

Політична конкуренція

Зміни у суспільній свідомості після Євромайдану не принесли змін у свідомості ключових політичних гравців. Це особливо чітко проявляється на методах введення передвиборчої кампанії, які практично не змінилися порівняно з попередніми виборами.

Кандидати, особливо мажоритарники, роблять значний акцент на візуальній кампанії та розміщенні замовних матеріалів у місцевих ЗМІ. Журналісти повідомляють про масові спроби підкупу виборців, коли кандидати роздають подарунки та фінансують встановлення дитячих майданчиків і ремонт невеликих відрізків доріг.

Проти рейтингових кандидатів широко використовується метод «клонів», коли по одному і тому ж округу ідуть кандидати з однаковими прізвищами, а то й іменами. Конкуренти не гребують також знищенням агітаційних матеріалів впливових кандидатів. По низці округів, де ба-

лотуються нинішні депутати чи одіозні колишні чиновники, провладні партії висунули завідомо слабких кандидатів, щоб не створювати зайвої конкуренції.

Політичні програми партій відіграють другорядну роль у передвиборчій боротьбі. Хоча саме на них повинен робитися найбільший акцент, який покаже конкурентні переваги одних партій над іншими. При цьому ці програми мають бути реалістичними, щоб після потрапляння в парламент політики могли виконати принаймні частину своїх обіцянок і були підзвітними перед виборцем. А головне — вони повинні дати відповіді на важливі для країни питання: яким чином проводитимуться реформи, як вирішити конфлікт на Донбасі, як відновити територіальну цілісність України після російської агресії, де шукати ресурси для виходу з економічної кризи.

Ідентичність програм Петра Порошенка на президентських і парламентських виборах

Партія «Блок Петра Порошенка» вирішила не винаходити велосипед і подала у ЦВК програму, яка практично ідентична програмі Петра Порошенка на президентських виборах. Хоча цього разу слоган кампанії звучить як «Час єднатися!», програма і надалі розписує, що означає «жити по-новому». Враховуючи

жорстку прив'язку партії до рейтингу Президента та його імені, у схожості обох програм нічого поганого немає.

Однак президентська програма Петра Порошенка писалася ще у березні 2014 року, коли на Донбасі ще не розпочався військовий конфлікт із залученням регулярної російської армії. У ре-

зультаті передвиборча програма «Блоку Петра Порошенка» не містить жодної згадки про Донбас і про президентські ініціативи щодо врегулювання конфлікту у цьому регіоні. За мовчування проблеми тільки ускладнюватиме її вирішення.

Програма «Блоку Петра Порошенка» не містить жодної згадки про Донбас

На застарілість програми вказує і відсутність пояснень щодо «Стратегії 2020», яку Президент нещодавно презентував суспільству як своє бачення найнеобхідніших змін у країні. Відсутність зв'язку між програмою «Блоку Петра Порошенка» та ключовими ініціативами Президента щодо Донбасу та реформ у країні викликає певний когнітивний дисонанс.

Партія знову виступає за реформування виборчого законодавства та впровадження відкритих виборчих списків. У Петра Порошенка була можливість проштовхнути ці зміни ще у липні 2014 року, однак гору взяла політична доцільність, оскільки змішана система дозволить Президенту сформувати власну більшість і краще контролювати дії окремих фракцій.

«Блок Петра Порошенка» також наполягає на

проведенні дострокових місцевих виборів і децентралізації, у результаті якої виконавча влада на місцях перейде виконкомам обласних рад.

Особлива увага приділяється захисту українців Криму та кримських татар, але програма не містить конкретики, як це буде реалізовано. Порівняно з обіцянками Петра Порошенка на президентських виборах, ця програма є ще більш абстрактною і не містить конкретних ініціатив, відсутність втілення яких можна було б використати в майбутньому для критики пропрезидентської сили.

Зростаюча розмитість програми президентської партії

Партія виступає за реформу правоохоронної системи (судів, міліції, СБУ та прокуратури), перетворення Антимонопольного комітету у ключовий економічний регулятор і збереження системи спрощеного оподаткування для малого та середнього бізнесу. Також пріоритетними завданнями є антикорупційна люстрація судових, правоохоронних, податкових і митних органів, публічний контроль за діяльністю суддів і формування професійного корпусу державних службовців.

Радикальна партія: на виборах забагато популізму не буває

Програма Радикальної партії Олега Ляшка сповнена популізму, який схожий на лозунги більшовиків періоду 1917-1921 років. Лише слово «буржуй» було замінено на слово «олігарх». У програмі знайшли місце і захист села, і націоналізація майна хабарників і олігархів, і створення партизанських загонів для боротьби з Росією. Метою Радикальної партії є створення «суспільства рівних можливостей і загального добробуту».

Суспільство загального добробуту як основна мета політичної партії — доказ її популізму

З корупцією боротиметься суспільний антикорупційний корпус, який реагуватиме на скарги громадян. Особовий склад правоохоронних органів буде повністю змінено. Як і Президент,

Радикальна партія обіцяє запровадити відкриті виборчі списки та провести децентралізацію. Громади отримають право проводити референдуми з важливих питань.

В економічній сфері Олег Ляшко пропонує видавати кредити на розвиток виробництва під 5% на 10 років. Податки на заробітну платню зменшаться, а на сировинну продукцію олігархів — зростуть. Пропонується ввести кризовий податок для олігархів, в односторонньому порядку анулювати усі борги перед Росією та вимагати списання 75% зовнішніх міжнародних кредитів.

Держава збільшить витрати на медицину у 10 раз, а багатодітними вважатимуться сім'ї навіть з двома дітьми.

Вершиною популізму можна також вважати обіцянку повернути ядерний статус Україні.

«Батьківщина» пропонує вести переговори з Росією з позиції сили

На противагу «Блоку Петра Порошенка», який не згадує ні слова про Донбас, передвиборча програма «Батьківщини» надзвичайно багато уваги приділяє цьому питанню. Юлія Тимошенко є одна з найпоштовітніших критиків Президента, хоча поки що і відмовляється від статусу майбутньої опозиції. Конфлікт на Донбасі та президентські ініціативи щодо його врегулювання належать до найулюбленіших тем лідерки «Батьківщини», оскільки дозволяє критикувати дії влади, не переходячи на персоналії.

Водночас, рецепт урегулювання конфлікту, який пропонує «Батьківщина» — надзвичайно популістський. Він передбачає «жневський» формат переговорів з Росією, створення ставки Верховного головнокомандувача, власні санкції проти Росії та повернення Криму через звернення у міжнародні суди. Всі ці кроки узгаляються одним твердженням — Україна має проводити переговори з позиції сили. При цьому Юлія Тимошенко забуває сказати виборцю, які втрати понесли сили АТО, які потужні ресурси вже задіяла Росія у цьому конфлікті і які ще може задіяти.

Ще одним доказом популізму «Батьківщини» є те, що вона пропонує провести всеукра-

Юлія Тимошенко — одна з найпоштовітніших критиків Президента

їнський референдум щодо вступу до НАТО 26 жовтня 2014 року. Членство України в Альянсі є неможливим у зв'язку з бойовими діями на території країни, її невідповідністю стандартам НАТО та неготовністю самої організації піти на такий крок, оскільки це призведе до поглиблення протистояння Росії та Заходу. Таким чином, згадка членства в НАТО є свідомою маніпуляцією з боку «Батьківщини».

Членство України у НАТО — свідомо маніпуляція

Щодо внутрішньої політики, партія Юлії Тимошенко обіцяє створити незалежні Державну люстраційну комісію та Антикорупційне бюро, провести антикорупційну люстрацію законодавства у сфері діяльності правоохоронних органів і відкрити мережу «універсамів адміністративних послуг».

Інші обіцянки передбачають реформу пенітенціарної системи, створення судів присяжних і кваліфікаційно-дисциплінарних комісій за участю громадськості, які контролюватимуть діяльність суддів. «Батьківщина» обіцяє скасувати недоторканність президента, депутатів і суддів, запровадити електронний уряд і провести децентралізацію.

В економічній сфері кількість податків зменшиться до шести, соціальний внесок знизиться до 15% і буде запроваджено інститут бізнесомбудсмена.

Головний акцент «Громадянської позиції» — безпека

Ключовим словом передвиборчої програми «Громадянської позиції» є «безпека» у всіх її проявах: захист прав і свобод громадянина, територіальної цілісності держави, енергетична незалежність України, екологічна безпека. Акцент на безпеці виглядає надзвичайно органічно, враховуючи нинішню ситуацію в Україні та той факт, що Анатолій Гриценко тривалий час був міністром оборони.

Щодо посилення обороноздатності України, «Громадянська позиція» пропонує побудувати трирівневу систему оборони: професійна контрактна армія, військовий резерв постійної готовності, комплексна система територіальної оборони — та встановити двосторонні союз-

«Громадянська позиція» пропонує побудувати трирівневу систему оборони

ницькі відносини зі США та Великобританією.

Енергетичної незалежності пропонується досягти до 2020 року шляхом зменшення частки природного газу в енергетичному балансі, нарощування власного виробництва та радикального енергозбереження.

Анатолій Гриценко обіцяє прийняти закон про прозорість фінансування політичних партій, запровадити кримінальну відповідальність

за «незаконне збагачення». Кожного року держава гарантуватиме безкоштовний пакет медичної допомоги, хоча розвиток страхової медицини також стимулюватиметься.

У всіх інших напрямках набір гасел «Громадянської позиції» доволі «стандартний»: незалежність судової системи, дерегуляція, «єдине вікно» адміністративних послуг, електронне урядування, децентралізація.

Програма проурядового «Народного фронту» — одна з найбільш реалістичних

Програма «Народного фронту» як партії нинішнього уряду чітко визначає план дії цієї політичної сили. Найголовнішим завданням є відновлення територіальної цілісності України. Для цього пропонується закріпити стратегічний курс на євроатлантичну інтеграцію, ухвалити нову воєнну доктрину, де Росія буде визначена агресором, облаштувати державний кордон і модернізувати озброєння армії.

Головне завдання «Народного фронту» — відновлення територіальної цілісності України

У питанні реформ Угода про Асоціацію з ЄС має стати ключовим документом. Як і вимагають міжнародні донори, пріоритетним завдан-

ням для уряду є антикорупційні заходи: створення незалежного Антикорупційного бюро, залучення громадськості до антикорупційного моніторингу, обов'язкове декларування чиновниками доходів і витрат, розкриття структури власності підприємств.

В економіці особлива увага приділяється розвитку АПК, податковій реформі та демонополізації. Бачення змін у енергетичному секторі відповідає рекомендаціям експертів: приєднання до III енергопакету, довгострокова програма підвищення енергоефективності та перенесення точки прийому російського газу Євросоюзом на українсько-російський кордон.

У відбудові зруйнованих регіонів активно роль мають зіграти міжнародні донорські організації.

Економічні акценти програми «Сильної України»

Об'єднавши у собі представників великого бізнесу, більшість з яких мають підприємства на Сході, «Сильна Україна» вирішила зосередитися на питаннях економіки та мирного врегулювання на Донбасі.

«Сильна Україна» зосередилася на питаннях економіки та мирного врегулювання на Донбасі

Рецепт останнього полягає у багатосторонніх мирних переговорах за участю ООН,

наділенні регіонів ширшими повноваженнями, перегляді воєнної доктрини та проведенні військової реформи з професійною армією на контрактній основі.

Крім того, партія пропонує забезпечити державним замовленням вітчизняні підприємства, створити експортне агентство, компенсувати ставки за кредитами експортерів і обмежити експорт сировини. Наполягаючи на закритті внутрішніх ринків на півроку, Сергій Тігіпко пропонує переконати міжнародних партнерів

відкрити свої ринки для українських товарів.

Економічні реформи включають зниження кількості податків і спрощення їхнього адміністрування, зменшення кількості дозволів і ліцензій, п'ятирічний мораторій на перевірки малого та середнього бізнесу, зниження єдиного соціального внеску до 20% і запуск цільових

державних програм кредитування малого та середнього бізнесу.

На думку «Сильної України», подібні кредити, а також державні замовлення для українських підприємств і створення професійної армії дозволять також вирішити проблему зростання безробіття в країні.

Метою публікації є надання об'єктивної інформації про поточні політичні події в Україні та поглибленого аналізу головних тенденцій внутрішньополітичного життя в державі. Подібний аналіз допоможе розставити пріоритети у справі проведення реформ у різних сферах державної політики та оцінити якість державних рішень з точки зору їх впливу та послідовності. Окрема увага приділяється оцінці політичної конкуренції в Україні та здатності ключових політичних гравців реагувати на виклики часу.

*@2014 Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД)
У разі цитування обов'язкове посилання на МЦПД*

Автор ідеї: Віра Нанівська

Відповідальний за проект: Ярослав Ковальчук

Відповідальні за розділи:

«Державні рішення» — Ярослав Ковальчук

«Економічна ситуація» — Василь Поворозник

«Політична конкуренція» — Ярослав Ковальчук

Колектив експертів МЦПД:

Віра Нанівська, Ярослав Ковальчук, Василь Поворозник, Ангела Бочі, Анатолій Октисюк, Олена Захарова, Володимир Притула, Василь Філіпчук

Цей матеріал підготовлено за підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Думки та погляди, висловлені у матеріалах видання, можуть не співпадати з позицією Міжнародного фонду «Відродження»